

З грудня 2017 року інтернет-видання «PROправо» Шостого апеляційного адміністративного суду висвітлює актуальні питання судової практики та правові позиції у формі професійних скетчів – коротких нарисів з найактуальнішими питаннями правозастосування.

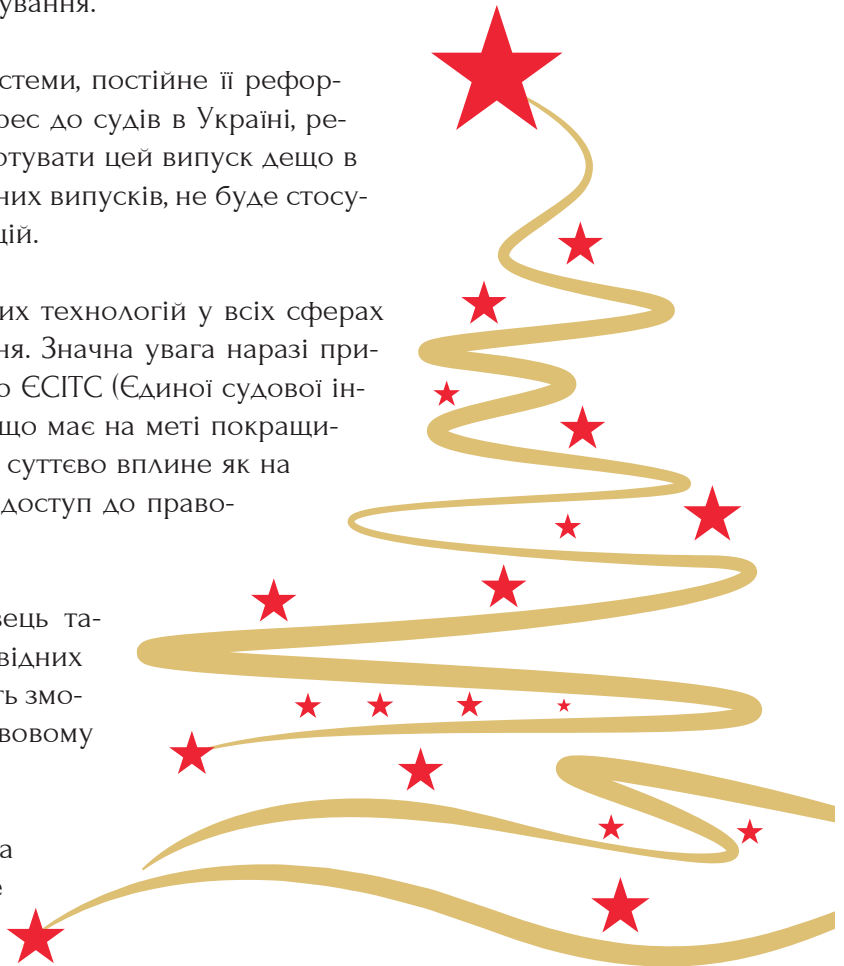
З огляду на стрімкий розвиток судової системи, постійне її реформування, а також значний суспільний інтерес до судів в Україні, редакція видання «PROправо» вирішила підготувати цей випуск дещо в іншому форматі, який, на відміну від основних випусків, не буде стосуватися судової практики та правових позицій.

На часі впровадження нових інформаційних технологій у всіх сферах суспільства. Судова система не виключення. Значна увага наразі приділяється розробленню та функціонуванню ЄСІТС (Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи), що має на меті покращити та полегшити роботу суду і, відповідно, суттєво вплине як на роботу працівників апарату суду, так і на доступ до правосуддя в цілому.

Враховуючи реалії сьогодення, законодавець також активно працює над прийняттям відповідних змін до процесуальних кодексів, які надають змогу застосовувати «дари сучасності» в правовому полі.

Тож, спробуємо «зазирнути у майбутнє» та зорієнтувати читачів як саме виглядатиме (може виглядати) робота суду і його працівників найближчим часом.

(Альона Касьян,
заступник начальника відділу правової роботи.)

ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ!

Ірина Герасименко
керівник апарату Шостого ААС

**Сподіваємося,
що у 2021 році
у чинному
законодавстві
нарешті буде
закріплена
можливість
повідомлення
сторін та
направлення
копій судових
рішень виключно
в ЕЛЕКТРОННОМУ
ВИГЛЯДІ**

Уся увага 2020 року прикута до питання критичного недофінансування судової системи, дефіциту кадрів, роботи суду в умовах коронавірусу. Знову ж таки, на старті чергова судова реформа, навколо якої точаться запеклі суперечки.

Але... Нема зла, аби не вийшло на добре... Багато років, не замислюючись, державою фінансуються гігантські витрати на відправлення поштової кореспонденції, які, у свою чергу, невпинно зростають через підвищення тарифів на послуги Укрпошти. І тільки брак коштів у 2020 році змусив законодавців замислитися, навіщо із редакції до редакції процесуальних кодексів переходять атавістичні вимоги про обов'язковість направлення рішень саме поштовою кореспонденцією з повідомленням.

Якщо поглянути на витрати 2017 року, то відправлення стандартного рекомендованого листа з повідомленням коштувало державі 19,2 грн, а у 2020 році – уже 42 грн. Тому й на поштові послуги у 2017 році не витрачалося і 2 млн грн, а **за 11 місяців 2020 – уже понад 4 млн** (і це при умові, що кількість судових справ зменшилася).

Тож сподіваємося, що у 2021 році у чинному законодавстві нарешті буде закріплена можливість повідомлення сторін та направлення копій судових рішень виключно в електронному вигляді.

Не менш актуальним є питання про те, кому ж саме направляти повідомлення виключно в електронному вигляді, а кого варто повідомляти у звичний спосіб, повісткою у паперовому вигляді.

Прості цифри вказують на те, що, наприклад, до Шостого ААС протягом 11 місяців 2020 року через підсистему «Електронний суд» подано лише 213 апеляційних скарг та 3 позови, тобто менше 1% від загального надходження справ у цей же період (23898).

**Час
замислюватися
над тим, які
категорії
справ можна
розглядати
виключно в
електронному
вигляді і до ЄСІТС
впровадження**

Отже, здавалося б зручним і прогресивним способом подачі процесуальних документів наважилася скористатися лише незначна частина учасників процесу.

Імовірно, свою роль у цьому відіграла неоднозначна практика судів щодо прийому та розгляду документів, поданих через підсистему «Електронний суд». Однак, з усних звернень користувачів судових послуг можна зробити висновок, що відсутність елементарних знань із правил отримання та застосування електронного підпису, подекуди – відсутність якісного доступу до мережі Інтернет, також підштовхують сторони до того, аби користуватися звичними, перевіреними шляхами звернення до суду. Навіть досвідчені юристи зверталися з питаннями щодо заповнення тих чи інших шаблонів у підсистемі.

Тож, хоча економія коштів на відправлення поштової кореспонденції є одним із пріоритетних завдань, його значення аж ніяк не переважає над обов'язком держави забезпечити доступ до правосуддя. Вага останнього лише зросла із поширенням у світі пандемії коронавірусу. І тому на часі удосконалення усіх процедур, які можуть спростити можливість звернення до суду, взяття участі в судовому розгляді та ознайомлення з матеріалами справ віддалено тощо. На долю суду випаде відповідна роз'яснювальна робота і випробування на практиці нових процедур.

Хоча дата впровадження ЄСІТС у тому вигляді, як це визначено чинним законодавством (тобто з виконанням усіх тих функцій, які ним передбачаються) невідома, насправді, вже час замислюватися над тим, які категорії справ можна розглядати виключно в електронному вигляді і до її впровадження (звісно, за умови законодавчого закріплення такої можливості).

Не слід забувати, що окрім процесуальної діяльності в роботі суду утворюється великий обсяг електронної документації; і настав час також максимально обробляти і зберігати її в електронній формі.

Такими будуть виклики 2021, тож спробуємо бути ефективними у їх вирішенні.

СУД

МАЙБУТНЬОГО...!

Марія Доник
помічниця судді

Найочікуванішою і найзагадковішою подією у сфері судочинства, яка викликала небувалий і такий стійкий інтерес суспільства є запровадження ЄСІТС (Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи).

Неквапливість у її введенні одночасно обурює і обнадіює. Бентежить те, що навіть онуки вже надсилають бабусям новорічні листівки онлайн, а суди відправляють повістки учасникам процесу все ще «дідовським» способом через Укрпошту. Такий стан речей свідчить, що суспільство давно готове користуватися перевагами сучасних технологій, навіть у такій серйозній справі як захист прав у суді. На сьогодні запровадження ЄСІТС навіть не можна назвати нововведенням, швидше спробою наздогнати інші сфери в осучасненні своєї діяльності.

Та, можливо, нас хочуть здивувати якістю продукту? Погодьтеся, розроблення універсальної для всіх судів, зруч-

ної для кожного користувача, мультифункціональної системи, є непростим та трудомістким завданням.

Яким може бути процес запровадження ЄСІТС?

Першочергове завдання: створення ефективної робочої групи. До неї варто залучити кожного, хто хоче і може допомогти у створенні якісного продукту, у тому числі на волонтерських засадах. Сама лише участь в цьому перспективному та важливому державному проєкті може стати достатнім стимулом для долучення на громадських засадах провідних програмістів, науковців, адвокатської спільноти. Створення якісної та надійної системи для таких спеціалістів стане справою честі та ділової репутації. Сформована за таким принципом робоча група буде продуктивнішою, креативнішою та врахує більше аспектів діяльності майбутньої ЄСІТС у порівнянні з робочою групою зі штатних працівників, для частини яких її створен-

ня буде просто роботою, не обов'язково улюбленою.

Робоча група може одночасно працювати за чотирма основними напрямками:

- вивчення запитів та потреб суддівської спільноти і споживачів судових послуг;
- розроблення програмного забезпечення для реалізації таких запитів;
- напрацювання законодавчих змін, що дозволять запровадити задумане;
- перевірка сервісів на стадії їх розробки на зручність та практичність із залученням користувачів з різних сфер діяльності й вікових груп.

Майбутня ЄСІТС забезпечуватиме не лише сам електронний документообіг, а й дозволить автоматизувати безліч процесів, до яких на сьогодні залучається значна кількість працівників: від реєстрації справи із занесенням інформації в систему автоматизованого документообігу суду, до перевірки наявності підстав для відкриття провадження у справі.

ЄСІТС буде допомагати користувачу в створенні процесуальних документів за встановленою формою, забезпечуватиме логічний контроль і перевірку: просто не дозволить помилитися і значно знизить ризики подачі, наприклад, адміністративного позову з недоліками, які зумовлюють залишення документа без руху. Програма буде поєднана з усіма наявними державними інформаційними реєстрами (мережа яких також постійно розширюватиметься), а тому самостійно перевірить чи зареєстроване товариство як юридична особа; чи дійсно громадянин проживає за адресою, яку вказав; чи є зазначена позивачем електронна пошта офіційною адресою саме того відповідача, до якого заявлені позовні вимоги та багато іншого.

Будучи пов'язаною з Єдиним державним реєстром судових рішень та обладнаною якісною системою пошуку і співставлення, система, ще до передачі справи судді-доповідачу, перевірить наявність усталеної практики Верховного Суду, підготує актуальний витяг з реєстру прав власності, який стане в нагоді для визначення кола учасників справи, перевірить чи є на розгляді в органів міграційної служби заява особи, щодо якої розглядається позов про видворення, про визнання її біженцем та ще безліч корис-

ної інформації. За результатами проведеного аналізу ЄСІТС може пропонувати можливі варіанти рішення та генерувати їх проекти. В такий спосіб можливе вирішення як нескладних процесуальних питань, так і заявлених позовних вимог по суті спору в окремих категоріях справ (такі категорії може визначати та постійно переглядати Верховний Суд).

ЄСІТС буде виконувати такі дії просто тому, що вона може це зробити!

Автоматизація судових процесів сприятиме швидкому вирішенню спорів, що дорівнює невідкладному поновленню прав, мінімізації наслідків їх порушення. Безумовно це сприятиме і гармонізації судової практики.

Кількість спорів, які можуть бути вирішені на основі вже наявної практики, завжди залишатиметься досить значною. Якщо говорити про справи адмініюрисдикції, то порушення з боку суб'єктів владних повноважень часто носять системний характер, однакова помилка допускається щодо широкого кола осіб (чого варті лише позови про перерахунок пенсії «дітям війни», чи про оскарження рішень щодо відмови в реєстрації податкових накладних). Недаремно саме в Кодексі адміністративного судочинства України запроваджений інститут зразкових та типових

справ. Лякає стереотип «бездушна машина не здатна на справедливість»? Впевнена, що людина завжди зможе провести межу між тим, що варто доручити штучному інтелекту, а за що взятися самій!

До того ж ЄСІТС лише пропонуватиме можливі варіанти дій, а правильне рішення завжди обиратиме саме суддя.

Водночас ЄСІТС зможе виправдати очікування лише за умови проведення ретельної роботи на стадії її розробки. За відсутності доказів сплати судового збору вона не буде безальтернативно пропонувати залишити позов без руху лише тоді, коли зможе ідентифікувати приєднаний до позовної заяви документ як копію посвідчення інваліда війни чи учасника бойових дій, а ще краще – якщо зможе перевірити наявність у позивача пільг щодо сплати судового збору за допомогою даних «Єдиного реєстру осіб, які потребують соціального захисту».

Безумовно в ЄСІТС будуть закладені шляхи вирішення проблеми зберігання цифрової інформації, зростання обсягів якої у світі складно навіть уявити. Мабуть, вже у мільйонах електронних документів можна зустріти фразу «Відповідно до ст. 2 КАС України основним завданням адміністративного судочинства є...». Можливо, ЄСІТС буде зберігати цю фра-

ЗАВДАННЯ ЄСІТС: забезпечити доступність правосуддя кожному в досяжній для нього формі без прив'язки до місця проживання особи і місцезнаходження суду

зу один раз у своєму банку пам'яті, з якого і буде «підтягувати» її в документ при відкритті і «повертатиме» назад після закінчення роботи з текстом? А можливо, згодом судові рішення навіть будуть викладатися усно і зберігатимуться як звуковий файл?

Створення ЄСІТС як електронного помічника судді, що візьме на себе виконання рутинної роботи, допоможе звільнити час для вивчення все нових суспільних відносин і конфліктів, які неминуче і безперервно виникатимуть та потребуватимуть судового вирішення.

З огляду на стрімкий розвиток і постійну появу нового, удосконалення технологій для якісного вирішення спорів, у судді постійно буде збільшуватися потреба в спеціальних та специфічних знаннях. Саме для задоволення такої потреби суддя матиме помічників, які будуть спеціалізуватися на окремих галузях. Основну частину роботи «сучасного помічника» розділять між собою

секретар судового засідання (посаду якого назвуть «розпорядник судових процедур») та ЄСІТС.

Можливо, вже завтра зникне таке поняття як розмежування територіальної підсудності. Завдання ЄСІТС: забезпечити доступність правосуддя кожному в досяжній для нього формі без прив'язки до місця проживання особи і місцезнаходження суду. Ще з 2011 року в процесуальних кодексах почали закладатися форми вирішення судових спорів, які не вимагають фактичного присуття учасників справ до суду. Спочатку це було письмове провадження, потім скорочене провадження в судах окремих інстанцій, а сьогодні – це спрощене провадження за правилами письмового провадження.))))) Проте, і загальне позовне провадження також буває письмовим! Ну, і звичайно ж, участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції. Наступним кроком може стати переговорна форма, коли суддя за допо-

могою месенджера ставить на обговорення лише ті питання, вирішення яких потребує пояснень учасників справи.

Стрімкий перехід на дистанційне спілкування потребуватиме спеціальної підготовки суддів та працівників суду для правильного розуміння і сприйняття інформації у новій формі, а також вміння донести суть і причини прийнятого рішення навіть у тексті в форматі SMS. Не варто недооцінювати вплив психологічного бар'єру, який доведеться долати для якісної комунікації між судом і споживачами його послуг на шляху впровадження нових технологій та процедур вирішення спорів.

Перед судом завжди буде стояти виклик: справедливо й одночасно на законних засадах вирішити спір про складне та переконати навіть стороннього глядача в тому, що кращого виходу з ситуації годі й шукати! І сьогодні цей виклик приймаємо саме ми.

ДЕРЖАВНИМИ СЛУЖБОВЦЯМИ не народжуються, ними стають...!

Влада Новак
начальниця відділу
управління персоналом

Реформування державної служби є однією з актуальних та цікавих для суспільства тем. З метою вдосконалення управлінських процесів та виконання функцій запроваджуються нові стандарти, встановлюються вимоги до компетентності, переглядаються повноваження.

На сьогоднішній день загальними вимогами до державних службовців є лідерство, креативність, ініціативність, вміння впроваджувати зміни, приймати ефективні рішення і працювати в команді. І ще велика кількість якостей, які, на думку Нацдержслужби, мають забезпечити ефективність виконання завдань та функцій держави.

Поряд із цим, необхідно розуміти, що більшістю з наведених якостей людина оволодіває лише при здобутті певного життєвого та професійного досвіду. Також важливим є те, що відсутність належного управління розвитком персоналу та недосконалість нормативно-правового регулювання, призводить до формалізму. Але завжди варто знаходити позитивні аспекти запровадження тих чи інших процесів та ви-

користувати набутий досвід для досягнення цілей.

Державна служба – це система, яка розвивається, і в якій всі виконують певну функцію. Тому важливим для кожного є вміння налагоджувати комунікацію, бути відкритим та готовим до сприйняття змін.

Люди, які звертаються до державної установи, повинні в найкоротші строки отримувати професійну допомогу та вирішувати питання, які входять до компетенції відповідного органу державної влади. Такі очікування та перспективи стають можливими лише при впровадженні електронних ресурсів, які можуть максимально спростувати пошук інформації, створення документів, отримання погоджень та управління системою. Все це суттєво накладе відбиток на функціонування системи державної служби, кількість державних службовців та якість їх роботи.

Очевидним є те, що у найближчому майбутньому цифровізація призведе до зменшення потреби в державних службовцях та прямо поставить їх кількість у залежність від рівня навичок у користу-

ванні сучасними технологіями і технічної оснащеності суду. Розвитку саме таких навичок приділятиметься досить велика увага, що зумовить більш високий рівень використання електронних сервісів та ресурсів.

Разом з тим, перед державними службовцями постають завдання, які потребують налагодження процесів управління, реагування на внутрішні та зовнішні зміни і загрози, організаційні потреби при обмежених ресурсах. Такі виклики потребують високого рівня організації, ініціативності, відповідальності, нестандартного мислення та прагнення до самовдосконалення. Все це не абстрактний портрет психологічних якостей, це нагальна потреба для ефективної роботи, що, в свою чергу, призведе до значного розвитку кадрового потенціалу.

Тому не просто встановлюємо рамки і стандарти, а наочно демонструємо приклад, пояснюємо необхідність та розвиваємо компетентності, якими мають володіти державні службовці, для підвищення їхньої ж конкурентоспроможності на ринку праці.

Анна Білоус
секретарка судового засідання

Апарат Шостого апеляційного адміністративного суду є пілотним судом, який одним із перших почав використовувати доступні наразі в тестовому режимі підсистеми ЄСІТС у своїй діяльності.

Надії та сумніви тісно переплелися в цей перехідний період, багато питань поставало перед працівниками судів, величезний обсяг практичних завдань необхідно було підлаштувати під сучасні вимоги.

Втім, оскільки люди, які працюють в судовій системі, завжди готові сприйняти зміни та оптимізувати свою роботу, електронне правосуддя розвивається і в нашому суді.

Робота секретаря судових засідань дуже різнопланова: ми повинні неуклінно дотримуватись процесуальних вимог КАС України, забезпечувати технічну можливість судового розгляду справ, надавати сторонам матеріали справи для ознайом-

лення та багато іншого.

А з іншого боку – забезпечити кожному учаснику судового процесу можливий саме для нього доступ до правосуддя – електронний або паперовий.

Відсутність або неналежний рівень використання можливостей сучасних технологій суттєво уповільнює відправлення правосуддя.

Однак, вже наразі секретарі судових засідань мають навички проводити судові за-

ПОГЛЯД секретаря судового засідання

сідання в режимі відеоконференції із застосуванням різного програмного забезпечення, можуть повідомити учасників справи про її розгляд за допомогою електронної пошти, надіслати необхідні документи, засвідчені власним електронним цифровим підписом, можуть розмістити повістку про виклик/повідомлення на сайті судової влади.

Поряд із цим, дуже важливим є інформування якнайбільшого кола осіб про можливості та простоту використання «Електронного суду» як фізичними і юридичними особами, так і органами державної влади.

Паперову форму документообігу можна повністю замінити на швидку та мобільну електронну, якщо всі сторони судового процесу матимуть змогу обмінюватись документами через ЄСІТС.

Для цього необхідно заохочувати та всіляко сприяти використанню сторонами судового процесу всіх можливостей «Електронного суду».

До того ж, за повноцінного функціонування, ЄСІТС може суттєво спростити комунікацію та документообіг між всіма гілками вдали, об'єднавши їх зусилля для швидкої й ефективної роботи в цілому.

рухаємося ВПЕРЕД...!

Оксана Чайківська
головний спеціаліст
інформаційного центру

**Користувачі
можуть
звертатися до
суду, оплачувати
послуги, брати
участь
у провадженнях
та отримувати
всю відповідну
документацію
електронними
засобами**

У демократичному суспільстві судова влада для громадян є мірилом справедливості, ба більше, для переважної більшості – це крок «останньої надії». Саме тому доступ до суду має бути швидким та легким.

Поряд із цим, слід зазначити, що судова влада є складним цілісним механізмом, який включає в себе не лише суддівський корпус, але й працівників апарату суду, що забезпечують стабільне функціонування судів в Україні.

Основним завданням апарату суду є організаційне забезпечення роботи з реалізації функцій, що стоять перед конкретним судом, та увільнення суддів від виконання технічних, підготовчих і розпорядчих завдань, не пов'язаних із відправленням правосуддя, на виконання яких наразі потрібен значний трудовий та часовий ресурс.

Однак, Україна, як і весь світ, швидко рухається вперед. Суспільство переводить максимальну кількість комунікацій звичайного життя й діяльності людини в електронну форму. Однією зі сфер такого переведення є судочинство.

Зокрема, вже сьогодні користувачі можуть звертатися до суду, оплачувати послуги, брати участь у провадженнях та отримувати всю відповідну документацію електронними засобами. У свою чергу, працівники апарату суду отримують можливість ефективно розпоряджатися своїми ресурсами та підвищувати свою продуктивність, одночасно маючи час для вдосконалення своїх професійних вмінь та навичок.

Яскравим прикладом зручності електронного судочинства, як для учасників справ, так і для працівників апарату суду, є забезпечення можливості ознайомлення учасників процесу з матеріалами справи через підсистему «Електронний суд», яка наразі функціонує в тестовому режимі майже у всіх судах України.

Так, особа, яка зареєстрована в підсистемі «Електронний суд», фактично має змогу ознайомлюватися з матеріалами справи в дистанційному режимі, не виходячи з власного житла та/або офісу.

Для порівняння слід зазначити, що учасники справи, які наразі не мають змоги користуватися цим сервісом, в переважній кількості випадків, вимушені приїздити до приміщення суду, витрачаючи значну кількість часу та коштів на дорогу.

У період карантину, встановленого Урядом, задля зменшення скупчення людей у приміщенні суду та дотримання протиепідеміологічних заходів, в Шостому апеляційному адміністративному суді працівники апарату, у разі наявності відповідної заяви, сканують необхідні матеріали справи та відправляють їх на електронну пошту особи. Однак, таке сканування віднімає досить багато часу та, з огляду на брак кадрів і технічного оснащення в судах, не завжди може бути здійснено в достатньому об'ємі.

Звісно, для переходу учасників процесу на електронний документообіг потрібен час та наявність у них самих технічної можливості. Тому всі суди в найближчому майбутньому мають бути оснащені не тільки робочими місцями для ознайомлення з матеріалами справи в паперовому вигляді, а й комп'ютерами, призначеними для ознайомлення та, за бажанням, подальшого копіювання на власний накопичувач (компакт-диск, флешку тощо) матеріалів справи в електронному вигляді. Здійснення такого кроку дасть альтернативу учасникам судового провадження та збереже час як для них, так і для працівників суду.

В контексті наведеного, у разі повноцінного функціонування електронного судочинства та забезпечення можливості ознайомлення з матеріалами справи в дистанційному режимі, суттєво знизиться необхідність у трудовому людському ресурсі й відчутно зменшиться значний об'єм роботи, який наразі виконують працівники апарату суду. Зокрема, зникне необхідність у реєстрації заяв про ознайомлення з матеріалами справи, узгодженні дати та часу такого ознайомлення, скануванні матеріалів та направленні їх на електронну адресу особи, а також необхідність присутності працівника суду в приміщенні під час ознайомлення учасника справи з матеріалами справи.

Над номером працювали:

Головний редактор – Артем Марченко;

Автори, редактори: Ірина Герасименко, Марія Доник, Альона Касьян,

Владислава Новак, Оксана Чайківська, Анна Білоус;

Літературна редакторка – Наталія Ернандес Флор; Дизайн і верстка – Тамара Борисова;

Засновник – Шостий апеляційний адміністративний суд

